

1:

17 & 18 maart 2026 44ste Theologische Conferentie Bezinningscentrum Emmaus, Helvoirt

Rabijn Lody B. van de Kamp (BEd.)

“Het Jood-zijn van Jezus”.

Het is altijd een “risico” om een Jood uit te nodigen om over het Joods-Zijn van Jezus te spreken. En zeker een orthodoxe Jood die voortkomt en nog steeds leeft binnen die traditie waar het concept van de Joodse Jezus als Messias geen onderdeel uitmaakt. Zo een orthodoxe Jood is deze rabbijn.

Ik zou me zelf dan ook de vraag moeten stellen waarom ik de uitnodiging heb geaccepteerd om mij toch samen met de aanwezigen van deze conferentie te buigen over “het Jood-zijn van Jezus”

Het antwoord is dat velen mij al voor zijn geweest. Van Joseph Klausner tot en met David Flusser en Pinchas Lapide. Allen waren in gesprek met Christenen over dit Joods-zijn van Jezus. Met name met Pinchas Lapide mocht ikzelf in de jaren negentig meerdere keren het gesprek voor een Christelijk publiek voeren over dit onderwerp.

Het bestaan van Jezus

De indruk wordt nog wel eens gewekt dat de synagoge per definitie het historisch bestaan van Jezus afwijst. De waarheid is echter niet zo eenvoudig.

In twee traktaten van de Talmoed, genaamd Sanhedrin¹ and Gittin² vinden wij bronnen die over Hem zouden gaan. Overigens niet zulke positieve bronnen.

De Gemara (Talmud) bevat verschillende verwijzingen over een persoon waarvan veel Geleerden geloven dat het om Jezus gaat, die wordt aangeduid als Yeshu of Yeshu de Nazarener (vaak in het Aramees geschreven als ישו). Deze passages, beschrijven een tovenaardie

¹ BT Sanhedrin 43a

² BT Gittin 57a

2:

afgoderij bedreef, de Wijzen bespotten en de Joden misleidde. De verhalen vermelden dat deze persoon terecht op de avond voor Pesach werd geëxecuteerd voor deze daden.

Talmoedverklaarders zien deze negatieve verwijzing als een mogelijk weerwoord op de aanklacht tegen dat deel van de Joodse gemeenschap dat Jezus op geloofsgronden niet konden erkennen als “Zoon van G'd” of als de “geopenbaarde Messias”.

Een ander citaat spreekt over de avond voorafgaand aan het Pesachfeest waarop deze Jezus zou zijn opgehangen of gestenigd. Een heraut zou een oproep hebben gedaan naar iedereen die in Zijn verdediging kon getuigen. Maar niemand werd gevonden.

Ook wordt er gesproken in dezelfde context over een persoon die vaak in verband wordt gebracht met Jezus wanneer het gaat over “de straf die hij zou hebben moeten ondergaan in het Hiernamaals”. Deze persoon wordt ook wel aangeduid met de naam Balaam, maar zouden volgens Geleerden toch Jezus zijn geweest.

Al met al blijkt uit deze passages dat er dus ook volgens Joodse bronnen in de Pre-Talmoed en pre-christelijke periode een Jezus moet zijn geweest die een bijzondere rol heeft gespeeld.

Dus Jezus was Joods en leefde ook volgens de traditioneel Joodse bronnen in de pre-christelijke periode.

En zoals gezegd, die negatieve beschrijving? Mogelijk met terugwerkende kracht vanwege het dwangmatige van de kerk naar de behoudende Joden, de Farizeeën toe.

Maar er bestaat ook nog een andere mogelijkheid waarom de geciteerde Joodse bronnen zo een negatieve ondertoon uitdragen. Het zou ook een reactie kunnen zijn van wat de Kerk in de loop der tijd heeft gedaan met die Joodse Jezus.

Wat heeft de Kerk gedaan met het Joods-zijn van Jezus?

De Kerk heeft een eigen rol gehad in het “ont-joodsen” van Jezus. Met name heeft Paulus hier een niet onbelangrijke rol in gehad,

3:

Paulus heeft Jezus niet tijdens diens aardse leven ontmoet, maar leerde hem kennen door een bovennatuurlijke verschijning na Jezus' opstanding en door geestelijk onderricht.

Paulus (destijds Saulus) zou aanvankelijk een felle vervolger van christenen zijn geweest. Terwijl hij op weg was naar Damascus om christenen te arresteren, werd hij beschoren door een fel licht en zou hij de stem van Jezus, hebben gehoord die vroeg: "Saulus, Saulus, waarom vervolgt u mij?". Deze ervaring veranderde zijn leven volledig.

Daarna benadrukte Paulus in zijn brieven dat hij het Evangelie niet van mensen heeft geleerd, maar door een "openbaring van Jezus Christus". Het wordt aangenomen dat Paulus na zijn bekering een periode van drie jaar heeft gehad waarin hij intensief door Jezus zelf (via openbaringen en Schriftstudie) is onderwezen.

En zo veranderde Paulus in een van de meest invloedrijke predikers van het Evangelie van Jezus Christus, met name onder de niet-Joodse volkeren (heidenen).

Paulus beschrijft zijn relatie met Jezus als een diepe, innerlijke band, vaak verwoord met termen als "in Christus" zijn. Kortom, Paulus "ontmoette" Jezus niet in levenden lijve, maar ervoer hem als de verrezen Heer, wat leidde tot een totale ommekeer van vervolger naar apostel.

Paulus zelf was net als Jezus zowel etnisch als religieus volledig Joods. Hij beschreef zichzelf in zijn brieven als een "Hebreeër uit de Hebreeërs" en een Israëliet van de stam Benjamin.

Paulus' Joodse achtergrond is op verschillende manieren zichtbaar. Hij werd geboren in een vroom Joods gezin in Tarsus (in het huidige Turkije) en werd op de achtste dag besneden volgens de Joodse wet. Hij ontving zijn religieuze vorming in Jeruzalem aan de school van Rabon Gamaliël, een van de meest gerespecteerde Joodse wetgeleerden (rabbi's) uit de Talmoedische geschiedenis. Vóór zijn keuze voor het Christendom was hij een strikte Farizeeër, een groep die bekend stond om hun nauwgezette naleving van de Thora. Naast zijn Joodse identiteit was hij door zijn geboorte ook een Romeins burger, wat hem speciale wettelijke rechten gaf binnen het Romeinse Rijk.

Hoewel hij later een van de belangrijkste leiders van het vroege christendom werd, zag hij zichzelf niet als iemand die het Jodendom had verlaten. Moderne wetenschappers benadrukken vaak dat Paulus zichzelf bleef beschouwen als een Jood die geloofde dat de belofde

4:

Joodse Messias was gekomen. Een Messias belijdende Jood avant la lettre.

Jezus na Paulus

Jezus is dus Joods. Maar paste hij nog in het Jodendom?

Deze vraag begint bij Paulus en eindigt al bij het Concilie van NICEA. Paulus bleef zelf denken vanuit een Joods kader. Zijn discussies over de wet pasten binnen de toenmalige Joodse debatten over de interpretatie van de Tora. Maar dan ontstaat de omslag. Hij gaat benadrukken dat *niemand* wordt gerechtvaardigd door het doen van 'wetswerken' (zoals besnijdenis en andere Joods-Bijbelse wetten) maar enkel door geloof in Christus. In Romeinen 10:4 stelt Paulus dat Christus het einde van de wet is, waarmee hij bedoelt dat de wet niet langer de weg tot redding is. Hij noemt de wet soms een "tijdelijke oppasser" of een middel om zonde te herkennen, maar benadrukt dat de wet de belofte van behoudenis niet kon vervullen. En hiermee gaan de Joods denkende Paulus en het Jodendom uit elkaar.

Voor Paulus wordt als vervolg hiervan de scheidslijn tussen Jood en heiden vervaagd. Geloof in Jezus maakt mensen deel van de familie van God, zonder dat heidenen de volledige Joodse wet hoeven te onderhouden.

De Concilies van Nicea en Laodicea

Tijdens deze concilies in 325 en in 365 werden de eerste pogingen ondernomen om consensus te bereiken in de Kerk die het hele christendom vertegenwoordigde.

De belangrijkste resultaten van dit concilie waren de kwestie betreffende de aard van Jezus en zijn relatie met God de Vader en de Heilige Geest, het regelen van de datumberekening van Pasen en nog andere zaken.

Kortom het vaststellen van de Drie-eenheid, het afstand nemen van de Bijbelse Kalender en ook nog de overgang van de zevende dag in de week als Sabbat naar de eerste dag van de week.

Het ontjoodsen van Jezus en het christelijk geloof

Al deze veranderingen werden ingegeven door de wens van de Kerk om uiteindelijk het Christendom te onderscheiden van het Jodendom, de Opstanding te eren op de eerste dag van de week en de Romeinse "eerbiedwaardige dag van de zon" als de nieuwe rustdag aan te nemen.

5:

Jezus als Messias

Jezus is dus die Joodse Jezus. Maar de benoeming van Hem als Messias maakt daar geen deel van uit.

De vraag is namelijk niet wie is Messias, maar veel meer wat is het concept van de komst van de Messias.

Het Joodse concept heeft te maken met de terugkeer van het Joodse Volk vanuit “de Noorderland”, de hereniging van de stad Jeruzalem.

Daarna de fysieke herbouw van de Tempel ter plekke met als volgende stap de herinrichting van de volledige offerdienst zoals deze omschreven wordt in de Bijbel.

En dit alles zal geleid worden door de Messias. Het hele proces wordt besloten met de her-instelling van het Koninkrijk van David tot in eeuwigheid.

En al dit past dan weer niet in het Christelijk beeld van Jezus Messias.

Zoals gezegd, u heeft een rabbijn gevraagd zijn visie te geven op het Joods-zijn van Jezus vanuit die rabbijnse traditie. Het bovenstaande is het verhaal.